

Fåglar i Leksand

Nr 3, ÅR 2013

En tidskrift från Leksands fågelklubb
www.leksandsfagelklubb.se

Redaktionen

Staffan Müller 070 – 322 23 45
e-post: staffan.myller@telia.com
Martin Linzie 073 – 048 54 54
e-post: martinlinzie@gmail.com
Per-inge Mill 070 – 330 30 32
e-post: per-inge.mill@mondo.se
Petrus Tengner 070 – 320 36 19
e-post: sekreterare@leksandsfagelklubb.se

Ansvarig utgivare:

Sebastian Falk 073 – 702 92 79
e-post: sebastian@leksandsfagelklubb.se

Redaktör/Layout:

Martin Linzie

Medlemsregistret

Mats Kaij 0247 – 136 03
Stationsgatan 9E
793 39 Leksand
e-post: medlem@leksandsfagelklubb.se

Utgivning och medlemskap:
Tidskriften utges av Leksands Fågelklubb
och utkommer med 4 nummer per år
varav 2 tidningar och 2 programblad.

Tryckt av:

Strands Tryckeri AB

Medlemmar erhåller tidskriften gratis.
Medlemskap i Leksands Fågelklubb kos-
tar 150 kr/år
Famijemedlemmar och ungdomar (ej
fyllda 21) betalar 50 kr/år

Avgiften sätts in på
Bg-konto 456-4373
c/o Leksands Fågelklubb

Innehållsförteckning

Ledare	3
Redaktörens Ruta	4
Fågelklubbens profiler	5
Fotogruppen på Kultur natt 2013	6
Svandansen	7
Naturreservat i Leksand	8
Dragsängarnas fortsatta restaurering	9
Vinterfåglar in på knuten 2014	11
Daggmask	12
Arbetsdag vid Gryssenstugan	14
Vid smålomstjärnen	16
Viltjouren	22
Skrattmåsans förändring i Limsjön	24
Odinsvalans marker	27
Berättelsen bakom bilden	28
Rapportera fågelobservationer!	30
Välkommen nya medlemmar!	31
Holkförsäljning	32
Behöver Du en fröautomat?	34
Hyr Gryssenstugan - mitt i vildmarken!	36
www.leksandsfagelklubb.se	38
Projekt och styrelse	39

Hjälp oss skydda värdefull
natur i Leksand!

Leksands Naturvårdsfond

Pg. 449957-0

Framsida: Smålom (*Gavia stellata*) Foto: Kjell Bond.

Baksida: Denna unga kungsörn (*Aquila chrysaetos*) besökte klubbens örnmattning-
splats den 19 november i år. Den ringmärktes i boet i Berg i Jämtland den 20 juni i
år. Foto: Andreas Gärdsback.

Ledare

När jag tackade ja till ordförandeposten hade jag varit styrelseledamot en tid, jag var oerfaren och allt var nytt, nu ca ett halvår senare har jag börjat komma in i rutinerna och känner mig mer och mer engagerad och säker i ordföranderollen.

Det är en ära att få representera Leksands fågelklubb med så många duktiga och engagerade medlemmar. Projektledarna är stommen i föreningen och jag är imponerad över de engagemang projektledarna lägger ner och den kunskap de besitter.

Så till alla er som just nu läser detta, gör en insats för föreningen/ projekten och värva minst varsin ny medlem så vi tillsammans kan fortsätta utveckla fågellivet i kommunen. Föreningen växer för varje dag vilket tyder på ett stort intresse för fåglar och naturen i samhället.

Det är hög tid att vi börjar mata fåglarna i våra trädgårdar. Här kommer lite tips om innehållet på fågelbordet inför vinterns provningar:

- Solrosfrö 80%
- Havre 10%
- Hampfrö 5%
- Jordnötter 5%
- Sätt även gärna ut talg/späck, fettet är en viktig del i matningen.

Jag vill slutligen uppmana dig till att delta i årets upplaga av "Vinterfåglar in på knuten" som är en kampanj vilken syftar till att öka intresset för fåglar hos allmänheten och därmed få mer förståelse för de fågelskyddsfrågor som föreningen driver. Detta går ut på att alla som deltar i Sverige skall rapportera in sina fåglar från det egna fågelbordet under sista helgen i Januari. Förra året hade vi ca 20 300 rapportörer. Det ska vi slå i år!

Lycka till alla härliga gamla som nya medlemmar.

Ordförande
Sebastian Falk

Redaktörens Ruta

Hej och välkomna till detta vinternummer!

I höstas påbörjade jag ett nytt projekt i mitt liv, ringmärkning! Detta har gjort att jag på nytt fångats för det oemotståndliga i att både se och känna fågel, har tidigare mest ansett mig vara en "seende" skådare. I och med detta har jag ofta valt bort både läten och små dräktdetaljer, men efter höstens strapatser så har sådana saker åter igen getts mening.

Det är nästan lika fantastiskt att hålla en gråsparv som det är att hålla rariteter eftersom varje fågel är unik och uppvisar små detaljskillnader. Kunskapsmässigt är det också fantastiskt att kunna både höra och se på så mycket närmre håll än jag tidigare kunnat (även inräknat min nya tubkikare!)

Hoppas det finns fler än jag som tar sig ut till våra fasta fågelstationer kanske bara som assistent för en dag eller två, möjligheterna finns där ute!

Med vänliga hälsningar

Martin Linize

Martin Linize
Redaktör

Vill du ha en påminnelse om kommande exkursioner och andra aktiviteter?

Sänd en e-post till sekreterare@leksandsfagelklubb.se så läggs din adress in på en e-postlista. Ca 1 vecka innan aktiviteten får du en påminnelse via mail.

Klubbens program samt rapporter från genomförda aktiviteter finns också på hemsidan www.leksandsfagelklubb.se

/ Petrus Tengnér

Fågelklubbens profiler

Med denna rubrik, kommer vi att uppmärksamma så väl stora som små insatser som genomförs i vår förening. Det ideella arbetet är en sinande företeelse i vårt moderna samhälle och det oegennyttiga engagemanget är värt sin egen vikt i guld.

Här presenteras en av de "stora" profilerna i Fågelklubben:

Gunnar Lind

Leksands Fågelklubb bara måste få uppmärksamma Gunnar Lind i Yttermo som först ut i denna artikelserie. Det passar ju också bra att också kunna gratulera Gunnar som fyllt 80 år under 2013.

Vi gratulerar!

Gunnar har genom åren aktivt deltagit i flertalet av våra projekt. Han fanns med redan under den oktoberdag 1976 då Leksands Fågelklubb träffades för första gången och fastställde en interimsstyrelse.

Hans grundkunskap om fågellivet efter mer än 70 år som fågelskådare i Leksand, har varit en ovärderlig bas för vårt arbete., samt med sin noggrannhet och precision är i sitt fågelskyddsarbete är beundransvärd.

Alla hans påståenden och ställningstaganden grundar sig på statistik och erfarenheter efter i stort sett ett sekels egna upplevelser. Det är imponerande!

Så vitt vi förstår har även Gunnar sina favoriter och besitter särskilda kunskaper om bl.a. mindre korsnäbb, gråspett, pärl- och slaguggla samt duvhök och kungsörn. Det är många av oss projektledare som besökt Gunnar i hemmet i Yttermo för att kunna ställa frågor och be om råd inom projekten. Gunnar ställer alltid upp och kommer med värdefulla tips.

Avslutningsvis vill vi uppmärksamma en mer än 50-årig ringmärkargärning som innebär att vi fått mycket information om rörligheten i vår fågelfauna.

På "ålderns höst", har Gunnar fokuserat på bl.a. kaja och gråsparv som sina favoriter. Detta är kanske naturligt eftersom de finns på hemmaplan. Många av oss undrar säkert över vad i hel-sike som är upphetsande med en kaja! Var säkra! Gunnar vet svaret!

En säck solrosfrö kommer som hemleverans under vintern!

Tack för dina fina insatser i vår fina förening:

Leksands Fågelklubb!

Staffan Müller

Fico Överförande

Fotogruppen på Kulturnatta

2013

Per-Inge Mill

Fotogruppen visade upp sig med en fin bildutställning under Kulturnatta i Leksand Noret den 7 september i en butikslokal vid Z-torget. Det är många som rör sig i centrum en sådan dag, från tidig förmiddag till sena kvällen. Uppskattningsvis var det tillsammans 200 personer, unga som gamla, som tittade in för att prata fåglar och titta på bilderna. Alla har på något sätt en relation till natur och fåglar. Det uppstod trevliga diskussioner och kommentarer. Barn kommer in och passerar snabbt bilderna men fångar upp och reflekterar. Lilla Anna drar mamma i handen till en bild: "Mamma, visst är detta en Sverigefågel?" Det var en blåmes i gult och blått. Inte så tokigt eller hur? Tanken med att delta på detta sätt i Kulturnatta är just att nå ut och berätta. Gärna till nya människor som inte har kommit i kontakt med Fågelklubben tidigare. Det finns verkligen mycket att ta del av i fotogrupperns bildsamlingar. Man visade de vanliga fåglarna hemma i trädgården, blommor och småkryp, tjäder, örn, lom och ugglor i sina rätta miljöer, närgångna porträtt och stämningsfyllda landskap, morgondimma över tjärnen och solnedgång med fåglar i silhuett. Och isbjörn, fjällräv och myskoxe. Även utrustning fanns att beskåda: Profvskamera med teleobjektiv och ett fotogömsle där fotografen sitter bekvämt och väl dold i väntan på sina modeller.

Bild: Per Lindberg visar en modell på fotogömsle.

Utställande fotografer:

Lena Östberg

Per-Inge Mill

Per Lindberg

Per Leijström

Anders Krüger

Per Johansson

Leif Engdahl

Lars Lindblom, trafikansvarig på Leksands kommun, får bli "månadens fågelhjälte"!

Motiveringen lyder:

"För flit och redlighet i sitt ämbete som trafikansvarig i Leksands kommun,
har han visat en osedvanligt stor omsorg för alla som vistas i trafiken."

Med ett stort mod, klev Lars ur sin bil i den trafikstockning som föranleddes av en svan som valt att passera Tunstabron i Insjön, mitt under morgontrafikrusningen. Den aggressiva (rädda) svanen föstes undan från trafiken och hamnade så småningom i Älvens vatten. En annan f.d. kollega Erik Hasselberg satt också i bilkön och passade på att föreviga denna förunderliga svanedans.

Ett stort tack till Lars Lindblom som kommer att få vår tidning under 2014 som tack för den goda insatsen för fågelfaunan i Leksands kommun!

Naturreservat i Leksand

Vi fortsätter vår serie med beskrivningar av naturreservat i Leksands kommun

Turen har kommit till

Djupbäckå naturreservat

Mellan Häradsbygden och Djura, intill Dalälven ligger Djupbäckå naturreservat. Det är ett kommunalt reservat som omfattar ett område genomskuret av en bäckravin som mynnar i älven. Även åkermark ingår i reservatet. Här finns det skog med mycket död ved som gynnar t.ex. hackspettarna.

Området hyser flera olika biotoper, lövskog, barrskog, strand, vilket gör det intressant.

Den finaste tiden att besöka Djupbäckå är kanske på vår-försommar då du möts av en kör av fågelsång. Alla hackspettar förutom den vitryggiga har observerats i området. Andra fåglar som kan påträffas är t.ex. järpe och stjärtmes.

Duvhöken kan också höras med sitt revirläte, liksom ormvråken vilken som regel häckar inom reservatet. Lite kurios är den fantastiska häckningen av kungsfiskare på andra sidan älven mot Åhlheden. När det begav sig, kunde man höra kungsfiskarens genomträngande läte ifall man satt på "åsryggen" mot Älven. Strax söder om reservatet finns det en aspdunge med fina hackspettshål. Här finns det ibland häckande skogsduva. En annan regelbunden häckare i reservatet är sparvugglan, som uppskattas av fågelskådarna men mobbas av mesfåglarna.

Förutom fåglar så finns det även en intressant flora. Var försiktig när du vandrar på åsen ut mot sloboden så att du inte trampar på mosipporna.

Hitta hit

Du hittar hit genom att från Häradsbygden åka mot Djura. Reservatet ligger på vänster sida strax innan du kommer till Söder Rälta.

Mer information

Leksands kommun har gett ut en folder som beskriver Djupbäckå. Läs mer på www.leksand.se.

Rapportera gärna dina fågelobservationer från Djupbäckå på Artportalen så bygger vi upp vår kunskap om fågellivet i området.

Dragsängarnas fortsatta restaurering

Text & Foto:
Staffan Müller

Efter avverkning, slyröjning samt kossornas bete och en rekordlåg vattennivå i Älven, har Dragsängarna utvecklats som en fantastisk potential som strandbetesäng för fågellivet. Under november stubbfrästes strandängen, så att det blir enklare för djurhållaren, Kennet Back, att betesputsa området.

Detta kommer ytterligare att öka kvalitén på strandängen och fler vadare kommer att förväntas.

Anders Jerker Dahlin har tagit på sig att följa upp förändringarna i fågellivet på den restaurerade strandängen och han vill ha så mycket rapportörer som möjligt. Enklast är det ju att rapportera via "Svalan" och i Fåglar i Leksand nr 1/2014 kommer vi såväl att få en sammanställning av Anders Jerker över fågelobsarna i år samt också en resumé över Gunnar Linds mer än 60-åriga anteckningar från Dragsängarna.

Här kommer en flygbild över området i september 2013 samt en bild från kobettssäsongen. .

Kombinationen av Kennet Back's kobete och stubbfräs är lyckosam! Slutresultatet är en fantastisk vadarstrand!

Staffans webbkamera

På Fågelkubbens hemsida finns det en länk till Staffan Müller webbkamera som uppdaterar en bild var 6:e sekund.

För närvarande är det ett regelbundet och dagligt besök av ett gråspettspar som gillar talgen. Steglitsen finns också i trädgården varje dag så det finns anledning att besöka kameran.

Du får gärna rapportera till nedanstående mail om observationer Du gör i vinter. Naturbokhandeln har utlovat priser som skall utlottas till dem som rapporterar och besöker webbkameran!

Lycka till och glöm inte heller att rapportera "Vinterfåglar inpå Knuten" sista helgen i januari; sofnet.org!

Staffans rapporteringsmail: staffan.myller@telia.com (Du kan rapportera från dec. – 27 jan. för att vara med i utlottningen!)

Vinterfåglar in på knuten 2014

Leksand är suveräna rapportörer av Ornitologiska Föreningens "Vinterfåglar in på Knuten/ViK". I fjol fick SOF in över 300 rapporter från Leksand, vilket innebär att mer än 5 % av hushållen i kommunen, att jämföra med landet i stort där mellan 1 – 2 % är med!

Nu skall vi bli ännu bättre!

Vad Du skall göra är att rapportera de fåglar Du har vid ditt eget fågelbord (eller någon annans!). Det gör Du helt gratis! Perioden som avses är 24 – 27 januari.

Enklaste sättet att gå med ifall Du inte är det är att Du går in på SOF's hemsida och får information och digital rapportblankett där.

www.Sofnet.org

Rapporteringsidan öppnas först i gryningen fredagen den 24 januari 2014.

I annat fall kontaktar Du Naturbokhandeln på Öland så skickar de blankett och information:

0485 – 44448 alt.

SOF Stenhusa Gård Lilla Brunneby 386 62 Mörbylånga.

Lycka till och tack för hjälpen!

Staffan Müller/ "ViK-general"

Daggmask

Text & Bild: Gunnar Lind

Daggmaskar, dessa små underjordiska djur som folk i allmänhet inte har så stort intresse av mer än som bete på metkroken är till stor nytta för både människor och djur, ur mänsklig synpunkt är det som jordförbättrare de har störst betydelse. För däggdjur och fåglar utgör de en stor födoresurs. Arter som mullvad, igelkott och grävling äter mycket daggmask och bland fåglarna är kråkfåglar, trastar och måsar stora konsumenter. Björktrasten t.ex. föder upp sina ungar nästan uteslutande med daggmask och även hos staren utgör ungefär hälften av ungarernas föda av daggmask, skrattmåsar och fiskmåsar ger också sina ungar mycket daggmask. När bönderna harvar eller plöjer sina åkrar kan man se fler hundra måsar som följer efter traktoreorna på jakt efter mask. Trots att det är så många som äter daggmask så finns de kvar i ungefär samma omfattning år efter år.

Björktrasten är en skicklig maskjägare - Bild 3 - och den lyckas alltid dra upp masken hel.

Den dygns gamla fiskmåsen äter med god aptit masken som föräldrafågel stöter upp ur krävan.

Arbetsdag vid Gryssenstugan

Text & Foto:
Petrus Tengnér

Vi var 5 personer som samlades lördagen 7 september vid föreningens klubbstuga vid Gryssen.

Det var dags att rödmåla stugan, förra gången det gjordes var för 10 år sedan.

Arbetet flöt på bra i solen och värmen. Stugvärdarna Lars och Kerstin Laurell höll med förplägnad.

Målningen av knutar och vindskivor hann vi inte med, men detta fixades av Lars och Kerstin några dagar senare. Vedbod och dass sparade vi till nästa arbetsdag.

Denna gång hade vi ju konkurrens med två andra klubbaktiviteter och andra arrangemang i Leksand, men vi hoppas på större uppslutning nästa gång det blir arbetsdag. Vi som var med hade det i alla fall trevligt.

Jag kan också rekommendera att utnyttja möjligheten som Gryssenstugan erbjuder att övernatta ute i vildmarken.

Ovan: Liten paus med fortsatt gott mod!

Nedan och till vänster: Dags för stugan att bli lite fin inför den stundande vintern!

Vid smålomstjärnen

Text och bild: Per Leijström

En av de vackraste platser jag vet är Smålomstjärnen i det inre av Dalarna. Den heter egentligen inte så men det är ett namn som antyder vildmarken som omger den lilla tjärnen. Under några år har jag besökt den lilla tjärnen lite då och då. Mina upplevelser har jag försökt återge i första hand i bilder med kamerans hjälp men också via dagboksanteckningar. Första gången jag besöker smålomstjärnen under 2012 är en kall dag i slutet av februari. Det är nästan svårt att tänka sig att den snö- och istäckta ytan om några månader kommer att vara hem för några av våra ljuvligaste sjöfåglar. Solen är på väg ner bakom granskogen i söder under det att ett färgsprakande skådespel utspelar sig över himlen. Kylan tvingar mig till slut att åka därifrån samtidigt som den isande skymningen övergår i vinternatt och en pärluggla hörs ropa från andra sidan av tjärnen.

Samma plats en tidig morgon i början av maj sveper ett dis över Smålomstjärnen. I det rosaskimrande ljuset från soluppgången ser jag en smålom avtecknas genom sjöröken. Den ser ut att mycket långsamt sväva fram genom sjöröken på den spegelblanka vattenytan. En råbock går smygande ned från den lilla åsen på andra sidan tjärnen, stannar upp för en kort stund och vädrar, följer sedan den knappt märkbara stigen förbi de höga tallarna fram till strandkanten för att dricka vatten. Den står sedan en lång stund och tittar ut över tjärnen där lommen stilla flyter fram över vattenytan. Känslan av att befinna sig i någon av John Bauers sagoillustrationer är påtaglig. Efter en stund kommer ytterligare en lom och landar. De två hälsar vänskapligt på varandra och simmar tillsammans i nästan upprätt ställning mot en liten ö vid södra kortändan av tjärnen. Den ena lommen ligger still medan den andra kryper upp på ön och drar i lite gräs och lägger sig ner en kort stund. Det är ganska svårt att skilja hane och hona åt. Ser man båda samtidigt så kan man urskilja att den ena har en något mera långsmal hals än den andra. Jag får det bekräftat att det är honan som har den något smalare halsen när de senare kryper upp på stranden och parar sig. Parningsproceduren är enkel, honan simmade runt den lilla ön ett varv går upp och känner sig för. Nöjd med det som kommer att bli boet simmar hon in till land och går upp på den mossbevuxna stranden med hanen efter sig. Efter en kort stund är parningen över och de båda sköljer av sig genom ett kort dyk. Sedan lämnar de tjärnen i rote.

Det dröjer inte många dagar förrän honan ligger på ägg. Hanen och honan ruvar växelvis och den lom som inte ruvar ligger antingen och vilar sig ute på tjärnen eller är borta och fiskar. Ibland kommer en främmande smålom och landar i tjärnen. Båda hjälps då åt att jaga bort främlingen. Det är annars mycket sällan som boet är utan ruvande förälder. Det kan tyckas märkligt att en fisklevande fågel häckar vid en tjärn som i stort sett saknar fisk? Smålommen måste alltså flyga till en annan tjärn för att skaffa föda. Upptäckten av det mäktiga lugn som råder här vid smålomstjärnen kan vara förklaringen. Förutom kniphannen som ivrigt uppvaktar två honor på var sida om tjärnen, en groda som plaskar till i vattnet och en ljuvlig kör av småfåglar som ständigt sjunger så händer inte mycket. Vore det gott om fisk i tjärnen så skulle det säkert vara annorlunda. För den fågel som föredrar lugn och ro framför närhet till föda är nog en väldigt klok idé att häcka vid en tjärn utan fisk.

I mitten på juni är det dags för kläckning. Det är 33 dagar efter att jag såg dem para sig. Den ruvande lommen är inte lika stilla på sin lilla ö som den brukar vara. Det liksom rycker till i den då och då. Plötsligt ser jag en liten svart näbb sticka fram under ena vingen på lommen. Det vanligaste är att det är två ungar men i år är det bara en. Ungen lockas av föräldrarna att lämna boet efter någon dag. I början återvänder ungen efter korta simturer med några tafatta dykövningar till boet. En av föräldrarna visar och ungen försöker göra lika. Simturerna blir allt längre och dykövningarna allt mer avancerade. Ungen växer fort och föräldrarna matar flitigt. Det är förvånansvärt stora fiskar som ungen sväljer hela.

Ännu en fiskleverans.

En dag under första hälften av juli, tidigt en söndag morgon, är det ett märkligt hålligång i smålomstjärnen. Partaj? En hel hoper, 10-15 stycken, smålommar är i den norra änden av tjärnen. Lommar kommer och lommar flyger iväg. Dom dansar pardans, sjunger och slåss. Pardansen är särskilt häpnadsväckande, speciellt med tanke på den enkla parningsproceduren tidigare. Identiskt lika snurrade de runt, sträcker ut vingarna, drar ihop vingarna, reser sig upp långt över vattenytan osv under några minuter. Det här upprepas av olika individer flera gånger. Den längsta dansen varar i nästan fem minuter, fyllda av avancerade "moves" men rakt igenom identiskt lika utförda av de båda individerna. Stup i ett är det dags för en sång, ljudliga och typiska smålomsläten sjungna av många individer. För det mänskliga örat är det inte särskilt vackert sång men det är det ju å andra sidan inte heller när vi människor har fest. Då och då är det någon av lommar som retar upp en annan lom så det blir ett vilt slagsmål. Som jag nämnde inledningsvis så kommer det och flyger iväg lommar hela tiden. Vid ett tillfälle ser jag en lom komma med en fisk. Till skillnad från de andra lommar så landar denna i den södra änden av tjärnen. Direkt efter landningen kommer ungen, som jag tidigare inte sett under morgonen, fram och glupskt svalde fisken. Den vuxna lommen flyger snabbt över till den norra sidan och deltar i det pågående partajet. Vid sextiden flyger det fler lommar därifrån än som kommer dit och så småningom avtar festligheterna helt. Kvar var bara två lommar som

simmar ned till den södra änden av tjärnen och somnar tillsammans med ungen som nu vågar sig ut på tjärnen igen.

I mitten av juli är det så dags för de första flyglektionerna för ungen. I början är det mest spring och flaxande på vattenytan som ibland slutar med ett plötsligt plask. Ungen lär sig snabbt och börjar bli riktigt duktig att flyga. Det blir till och med något varv runt tjärnen. Det kan se ganska roligt ut när ungen försöker smita iväg och föräldrarna tvingar den att landa igen. Efter ytterligare några dagar anser tydligen föräldrarna att ungen kan flyga så pass att den får följa med på fisketurerna.

Under början av augusti syns ungen allt mer sällan till vid Smålomstjärnen. Flera vuxna smålommar besöker dock tjärnen. Kanske på genomresa. Vid något tillfälle är det så många som sju vuxna lommar samtidigt i den lilla tjärnen som fredligt flyter omkring och ibland sover. Mestadels är det ändå bara en smålom kvar. Det är möjligt att det är den ena av föräldrarna som dröjer sig kvar. Det är svårt att avgöra om det är honan eller hanen när man ser bara den ena men jag tycker det ser ut som att det är hanen.

Höstens vemod börjar kännas i luften. Löven hos en del träd börjar övergå i gul och röd färg medan löven på andra träd förlorar sin gröna färg till förmån för en gråbrun obestämbart kulör. I mitten av september startar den sista lommen från tjärnen. Den flyger runt flera varv utan att ta höjd som för att kontrollera att den inte glömt något och för att säga farväl. Till slut stiger den mot söder och försvinner bakom de höga tallarna. En aftondimma driver in över Smålomstjärnen. Den öronbedövande tystnaden smyger samtidigt åter in över tjärnen och bryts bara av ett tåg som signalerar någonstans i fjärran.

Ungen ligger och slöar på vattenytan medan föräldern är och fiskar. Strax innan föräldern dyker upp över trädtopparna med mat så kvicknar ungen till ordentligt och överfaller genast efter landning.

Lommen lämnar så sommarvistet !

Mittuppslaget nästa sida: Smålommen värmer ungen under vingen en kylig och tidig junimorgon. Ungen klättrar tillbaka upp i boet efter varje simtur och fortsätter ha boet som bas några dagar efter första simturen. Sedan är ungen i vattnet tills den kan flyga.

Viltjouren

Rättviks viltjour är en verksamhet som bedriver en 100% ideell verksamhet. Veterinärkostnader, mediciner, djurmat, burar och annan utrustning – allt detta kostar pengar. Mycket betalas ur egen ficka, men lyckligtvis finns bidrag från både privatpersoner, företag och föreningar.

Vill du bidra med en gåva och hjälpa verksamheten kan du göra det på följande kontonummer: Bankgiro: 169-5436

Har du frågor eller behöver komma i kontakt med Rättviks viltjour:
emma.billback@gmail.com, 0248-170 17, 073-024 68 24

Ur Leksands fågelklubbs perspektiv:

Henry Pollack och Staffan Müller fick vara med om en frisläppning av en skadad bivråk under hösten. Sannolikt var den trafikskadad och hade lämnats in till Viltjouren i Rättvik. Henry ringmärkte fågeln innan den flög iväg på synbarligen friska vingar! Nu får vi hoppas att den hittar sin artfränder i Afrika under vinter, men framför allt att fågeln återvänder så att vi kan glädjas av den nästa sommar i Dalarna!

Den upphittade 20-åriga berguven är död!

Leksand fågelklubb, fick under hösten 2012, ta hand om en utmärglad berguv. Fågeln var en hona som var uppfödd för 20 år sedan hos Ragnar Nyberg i Moje/Gagnef. Återfyndet skedde blott 19,2 km från utsläppsplatsen! Bengt Östberg och jag gjorde "första insatsen" och utöver det, allt som stod i vår makt. Tyvärr klarade sig inte uven, trots en konsultation med Emma Billback på Rättviks Viltjour, vilka har tillstånd att rehabilitera vilt.
Henry Pollack

Det finns en fin voljär som kan hysa även stora fåglar.

Emma Billbäck med bivråk!

Den första bivråken för Viltjouren i Backa.

Innan utsläpp ringmärktes vråken av Henry Pollack. Observera näsborren som är avlång hos en bivråk jämfört med ormvråken som är rund!

Skrattmåsens förändring i Limsjön

Staffan Müller

I fåglar i Leksand nr. 1-2002 finns en artikel om skrattmåsens utbredning i kommunen. Där redogjorde Gunnar Lind om fågelns invandring i Leksand, vilket skedde i slutet av 1940 – talet:

"Den första lilla kolonin om 6 par etablerades i Limsjön 1949. Antalet ökade snabbt och efter ett par år fanns det ca 100 par där. Sen varierade antalet mellan 100 – 200 par under en följd av år, men efter sjöns restaurering 1989 ökade antalet kraftigt och 1990 häckade 500 par i sjön." (Gunnar Lind 2002)

Här följer en redovisning av de inventeringar av bon och uppskattning av numerären som gjorts med en god regelbundenhet sedan sjöns restaurering 1989. Häckningsöarna, dvs. de konstgjorda revlarna i sjön anlades 1990. De var avsedda främst för skrattmåsen.

Vi får hoppas på att den uppföljning av skrattmåsen som gjorts, får en fortsättning från Fågelklubbens sida i all framtid. Sjön är ju dynamisk och förändras till sitt utseende och sin funktion som fågelsjö för varje år som går.

Ett stort tack till Gunnar Lind, som ihärdigt ansvarat för att populationsutvecklingen för skrattmåsen är kartlagd.

Gunnar Lind

Resumé över skrattmåsen i Limsjön

Sedan revlarna i sjön anlades, har i stort sett årliga inventeringar genomförts med räkning av bon samt äggantalet i dessa. Försök har också gjorts att uppskatta antalet flygga ungar, men detta har visat sig vara svårt.

Merparten av måsarna har häckat på revlarna, men vissa år har även ett stort antal häckat på det gungflyområdet som är beläget utanför Lyckatornet. Några enstaka par har också valt att häcka "solitärt", vilket är en nationellt noterad ändring av beteendemönstret hos vissa skratt måsar.

I tabellen redovisas antalet häckande par på revlarna samt den uppskattade populationen:

Som ovan nämnts ha det varit svårt att uppskatta antalet flygfärdiga ungar. Dock tyder mycket på att endast 5 – 15 % av de lagda äggen resulterar i flygga ungar!

Det är främst kråka och mink samt gädda, som sannolikt är de främsta predatorerna i skrattnåskolonin.

När den bruna kärrhöken häckar i vassarna runt kolonin gör den otaliga utfall mot måsarna, men har ytterst sällan en lyckosam jakt på det "kollektiva försvar" som måsen uppåddar.

År	Antalet bon	Uppskattat antal på revlarna adulta fåglar
1990	482	1000
1991	389	1200
1992	59	1600
1993	298	1800
1994	321	1800
1995	731	3000
1996	895	2000
1997	619	2200
1998	1012	2100*
1999		
2000		
2001		
2002	626	2000
2003	378	2000
2004	759	2000
2005	846	2000
2006	736	2000
2007	1225	2500*
2008	1199	2400*
2009	1179	2400*
2010	963	2200*
2011	1182	2400
2012	1174	2400*
2013	1606	3300*

(* Alla fåglarna häckade på revlarna)
1999-2001 genomfördes inte inventeringen.

Foto: Per-Inge Mill

Om man tittar på åren 2002 -2013, har medeltalet ägg per bo varit 2,55. Variationen är 2,37 – 2,91 ägg/bo. Kläckningen går som regel bra och det kryllar av små ungar på revlarna.

Under uppväxttiden försvinner de flesta ungarna. Förutom den nämnda predationen blir sannolikt många av ungarna ihjälhackade när de kommer över i "fel" bon.

Ett försök att uppskatta antalet årsungar som lämnar sommarvistet (som regel i mitten av juli), har också gjorts. I medeltal blir ca 300 av ungarna flygfärdiga.

Detta räcker för att hålla den lokala skrattmåsstammen på en stabil nivå.

Under 2013 har det också sannolikt tack vare grävning och muddring (2012), genomförts häckningar i mindre skala i norra Limsjön. Vi får följa dessa fåglars utveckling till kommande år.

Det är glädjande att notera den ökning som skett på revlarna under innevarande år och vi får se fram emot skrattmåsens återkomst till Limsjön i april 2014!

Foto: Per-Inge Mill

Bäste medlem.

Hjälp Fågelklubben med att hålla vårt medlemsregister uppdaterat. Meddela mig ny adress vid flyttning, byte av postnummer eller andra ändringar. Vi vill gärna även i fortsättningen kunna skicka vår tidning till dig.

Hälsningar Mats Kaij (medlemskontakt), medlem@leksandsfagelklubb.se

Se tidning och hemsida för adress, telefon, epost.

Odinsvalans marker

När vi hade svarta storken flygande över Kollsjöområdet i mer än 10 somrar i rad, passade Staffan Müller och Leif Liljeblad på att göra en bok på temat.

Odinsvalans Marker är en beskrivning av Siljansnässkogarna och det djur och fågelliv som fanns där kring sekelskiftet. Boken är också en programförklaring till hur man kan skydda och restaurera våtmarker i skogsmiljö, så att bl.a. den svarta storken finner sig väl till rätta. Leif Liljeblad är en fantastisk illustratör som lyckades fånga Staffans beskrivningar på akvarellblocket.

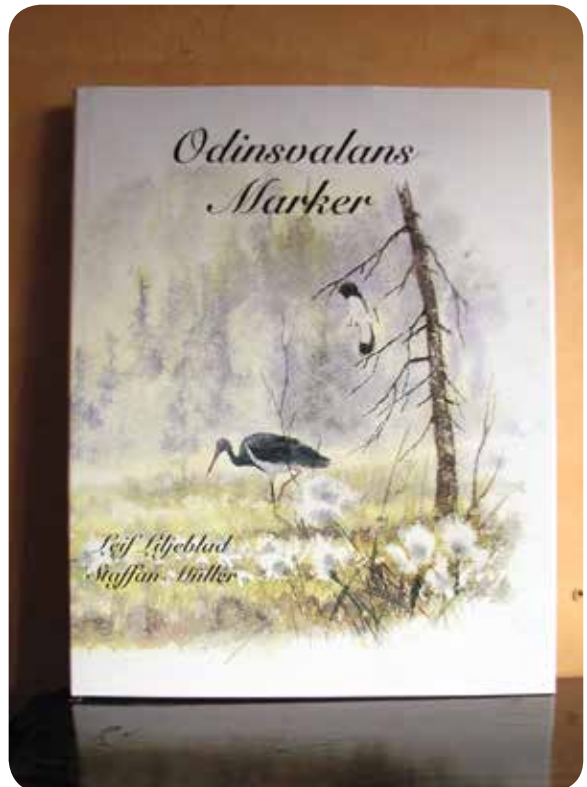
Boken är ett konstverk på 160 sidor och kan utgöra en värdefull julklapp eller present till någon som skall uppmärksammas.

Staffan och Leif har beslutat att skänka den återstående upplagan (ca 2000ex) till Leksands Fågelklubb. Syftet är att skapa ett stabilt ekonomiskt fundament i föreningens strävanden att skydda (och restaurera) skogsbiotoper och våtmarker i Leksands kommun.

Vinsten av försäljningen går således oavkortat till Leksands Fågelklubs fågelskyddsarbete!
Pris: 200:- för medlem alt. 300:-
- för icke medlem i Leksands Fågelklubb.

Skön läsning!

Staffan Müller/skribent
Leif Liljeblad/illustratör

Berättelsen bakom bilden

Text & Foto: Lena Hansson

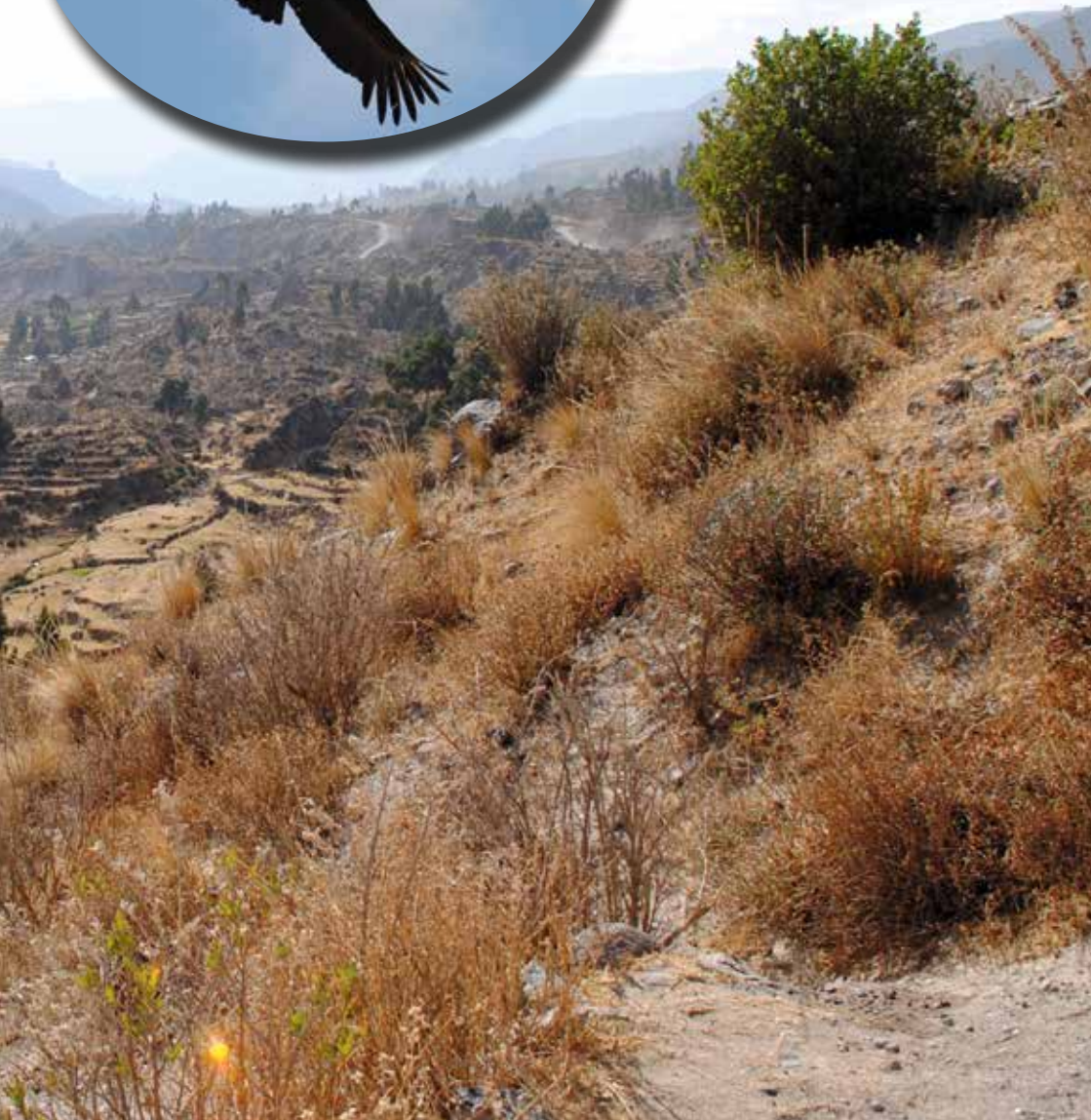
Tidigare har vi presenterat häftiga bilder från våra läsare. Det är ett tag sedan, men nu måste vi presentera en upplevelse från Lena Hanssons (Leksand) resa till Sydamerika:

På min resa till Peru med Rosa Bussarna stannade vi i staden Shivay som ligger i regionen Arequipa. Denna region ligger på 3657 meter över havet! Man kände sig ganska liten på dessa höjder. Här besökte vi Calca kanjon som är mycket djup – dubbelt så djup som Grand Canyon. Vägen dit var lång och vi åkte på smala och dåliga vägar. Vilken syn! Jag gick fram till kanten av utsiktsplatsen och stirrade ner i djupet; den djupaste delen är 4160 m. Jag väntade på att se några kondorer och jag behövde inte vänta så länge innan jag kunde se en bortom berget. Den försvann då och då men sedan kom den allt närmare. Den svävade helt ljudlöst över mig, vände och kom tillbaka för att sedan stiga mot molnen. Vilken mäktig syn!

El Condor Pasa!

Rapportera fågelobservationer!

Om du inte kan eller vill rapportera dina fågelobservationer på Svalan (Artportalen) så kan du göra det till klubbens rapportmottagare Petrus Tengnér.

Maila rapport@leksandsfagelklubb.se eller ring 070-3203619.

Uppge art, plats, antal, datum, och gärna om det var en häckning, om fågeln / fåglarna födosökte eller gjorde något annat. Jag tar emot rapporter från Leksands kommun och lägger in dom på Svalan.

Är det en känslig art, och tex häckning, kan jag rapportera den på Svalan med skyddad lokal.

Det är värdefullt för statistik och sammanställningar att få kännedom om vilka fågelarter som besöker, och kanske häckar i kommunen.

Leksands fågelklubbs rapportkommité har ersatts av Petrus Tengnér och Anders J Dahlin. Vi tackar Conny Land och Anders Hans som tidigare varit ansvariga.

Välkommen med din rapport!

Få en påminnelse om kommande aktiviteter via mejl

Om du anmäler dig till klubbens e-postlista får du en påminnelse inför kommande aktiviteter. Jag brukar skicka det veckan innan det ska vara t.ex. en exkursion. Sänd ett mejl till sekreterare@leksandsfagelklubb.se

/Petrus Tengnér

*Leksands Fågelklubb välkomnar
nya medlemmar till klubben*

Bengt Almesten, Vallentuna

Christer Edbäck, Tällberg

Ingalill Edbäck-Molin, Tällberg

Birgitta Fröstad, Tällberg

Björn Fröstad, Tällberg

Ingrid Karlsson, Ulricehamn

Göte Lasses, Leksand

Lena Lisskar, Insjön

Nils Ousbäck, Stockholm

Marita Sandström, Siljansnäs

Karl-Erik Sundberg, Borlänge

Hedda Söderlundh, Stockholm

Britt Söderström, Leksand

Hans Söderström, Leksand

Lars Söderström, Leksand

Maj-Britt Öman, Leksand

Linda Nääs, Falun

Henrik Karlsson Nääs, Falun

Mikael Granath, Bålsta

Anna Seilinger, Bålsta

Holkförsäljning

Nya holkar finns på lager.

Var rädd om våra flygande små vänner. Fågelholkar kan sättas upp under hela året. Vi har fått en ny leverans av holkar med 32 mm bohål. Kontakta Mats Kaij för köp av holkar. Mobil 070 57 13603 eller e-post holkar@leksandsfagelklubb.se.

60 kr/st är det facila priset.

Mats Kaij

Småfågelholkar säljes!

Det är dags att sätta upp holkar till småfåglarna. Leksands Fågelklubb har nu holkar till salu. Holkarna är i ohyvlat virke, skruvade och utrustade med skyddsplåt (mot hackspetten). Öppningsbara i botten för rensning efter avslutad häckning. Passar talgoxe, blåmes, svartvit flugsnappare, med flera. Pris **60:-/styck**. Pengarna går till klubbens olika projekt. Är du intresserad,

kontakta Mats Kaij,

holkar@leksandsfagelklubb.se

Telefon: 070-571 36 03

Skydda dina holkar mot hackspetten!

Vi har "holkplåtar" i hårdplast till salu. De hindrar hackspetten från att vidga ut ingångshålet och plundra holken. Pris: **5kr/styck**, eller **400kr/100 st**. Kontakt samma som för holken ovan.

Behöver Du en fröautomat?

Under året har vi tillverkat rejäla foderbord till våra vinterfåglar.

Nu säljer vi ett 10-tal omålade konstruktioner som finns att hämta på vår Norsbrolokal.

Automaterna rymmer gott och väl en 25kg-säck av fågelfrö och kan med fördel monteras på impregnerade stolpar som finns att köpa på Hedins Bygg eller Granngården.

Priset är 300: -/st exkl. stolpar alternativt 400: -/st, i det senare ingår det 2 stolpar.

Är Du intresserad kontakta:

Mats Kaij 070 – 571 36 03

holkar@leksandsfagelklubb.se

Foderautomaten i Hundagen Den rymmer gott och väl en säck solrosfrö.

Automaten säljs omålad!

Lundells BOK & PAPPER

Bygatan 15, 793 30 LEKSAND, Tel. 0247-10002, Fax 0247-10009

lu.papperab@telia.com www.lundellsbokhandel.se

Fågelsång

Jan Pedersen och

Lars Svensson

150 svenska fåglar och deras läten!

Fågelklubbens medlemspris: **190.-**

Väst RYAN

Vadderad väst med avtagbar huva. Vind-och vatten-avstötande coaching

624:- inkl moms

Tryck:Leksands Fågelklubb 35:-

Väst WALTER

Microfleecefodrad väst med vind-och vattenavvisande beläggning på insidan av yttertyget.

419:- inkl moms

Tryck: Leksands Fågelklubb 35:-

STJÄRN®
REKLAM
Skyltar Bireklam Dekaler Banderoller
Logotypes Textiltryck Inramningar

Hellebergs väg 42795 33 Rättvik **0248-104 27**

e-mail:stjarnreklam@telia.com www.stjarnreklam.com

Hyr Gryssenstugan - mitt i vildmarken!

En lättillgänglig oas mitt i vildmarken.

Leksands Fågelklubb äger en stuga med utsikt över sjön Gryssen ca 25 km från centrala Leksand. Det är en idealisk plats om du längtar efter avkoppling och vill uppleva ett rikt djurliv.

Stugan har fyra rum med totalt 18 bäddar samt komplett köksutrustning för enkelt boende. Sängarna är utrustade med täcken och kuddar. Du tar själv med lakan eller sovsäck samt örngott.

Vatten hämtas i ån. Uppvärmning sker med en kamin och vedspis. Utedass finns på gården. Stugan saknar el och mobiltäckningen är dålig.

Nere vid sjön finns ett vindskydd med eldstad samt en handikappanpassad brygga. Prova gärna fiskelyckan men kom ihåg att fiskekort gäller. Det finns även flera andra sjöar i närheten.

I området har du chans att se strömstare, försärla, gråspett, tretåig hackspett, slaguggla och lappuggla. Inom ett par km finns ett lodjursrevir och sedan slutet av 1980-talet är vargen etablerad. Björn finns också till och från och senast 2002 hade den sitt vinteride 1 km västerut.

Från stugan utgår en ca 4 km lång naturstig.

Bokning av stugan sker hos våra stugvärdar Kerstin och Lars Laurell via klubbens hemsida www.leksandsfagelklubb.se "Hyr vår stuga". Där kan du även själv se när stugan är ledig.

Grundhyran för stugan är **150** kr per dygn om den som bokar är medlem i klubben. Sedan tillkommer **50** kr per person och dygn.

Om den som bokar stugan inte är medlem är grundhyran **300** kr per dygn. Sedan tillkommer **50** kr per person och dygn.

Grupper har möjlighet att boka guidning hos Staffan Müller, tfn 070 - 322 2345.

Välkommen!

Ps. Det vore trevligt om våra hyresgäster hade tillgång till en liten roddbåt, då stugan ligger nära sjön.

Om någon har en mindre roddbåt, som kan skänkas eller säljas för en mindre penning till klubben, så hör av er till stugvärdarna. Ds.

Stugvärdar:

Kerstin och Lars Laurell
Erkersgattu 11
79333 Leksand
Tfn 0247-12001
gryssen@leksandsfagelklubb.se

Välkommen till

Leksands Fågelklubb

Start | Kontakt | Sitemap

Foto: Per Lindberg

Välkommen | Presentation | Organisation | Projekt | Program | Klubbtidningen | Hyr vår stuga | Bli medlem

Start - Välkommen

Limsjön

Fågellokaler

Leksands natur

Tidigare träffar

Örnuttfodringen

Fotogruppen

Inventeringar

Rapportering

Årets första obs

Fågelskolan

Ungdomar

Läsarbrev

Foton från Svalan

Länkar

Säljes/Köpes

Nyhetsarkivet

Nytt på sidan

2013-11-29

Örnkatalogen pdf med
örnar för vintern
2013/2014 är uppdaterad

2013-11-07

Örnkatalogen pdf med
örnar för vintern
2013/2014 och Örnarnas

pdf

Föreningsinformation

Program för 2013

Läs mer här...

Inventerare till natruttrutt sökes i Leksandstrakten

Är du intresserad av att delta som inventerare av en natruttrutt?

Ekologiska institutionen vid Lunds universitet ansvarar för svensk hackfågeltaxering. Genom att delta i inventeringen bidrar du med kunskap om fågelpopulationernas utveckling i landet.

En rutt läggs helst på ett topografiskt kartblad t.ex. 14FNV. Rutten ska göras per bil och man

Leksand på "Svalan"

Rapportera på "Svalan"

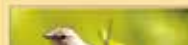

- Senaste observationer från Leksand
- Leksands fågelbilder på "Svalan"
- Senaste nya arten i Leksand
- Skådarligen 2013
- Rapporterade arter 2013

Rosenfink (*Carpodacus erythrinus*). Statoilturnet, Limsjön, Leksand 2013-09-20

© Foto: Anders J. Dahlin

Leksands Fågelklubb

Styrelsen

Ordförande

Sebastian Falk 073 – 702 92 79 sebastian@leksandsfagelklubb.se

Sekreterare

Petrus Tengnér 070 – 320 36 19 sekreterare@leksandsfagelklubb.se

Ekonomiansvarig

Mats Kaij 0247 – 136 03 kassor@leksandsfagelklubb.se

Ledamöter

Jerker Dahlin 070 – 634 68 77 dahlin1975@mac.com

Ingela Spegel- Nääs 0247 – 505 14 lom@leksandsfagelklubb.se

Per Lindberg 0247 – 34 813 per.lindberg@leksand.se

Staffan Müller 070 – 322 23 45 staffan.myller@telia.com

Projektansvariga

Projekt Berguv

Henry Pollack 0247 – 409 64
uvhenry@gmail.com

Projekt Lom

Ingela Spegel-Nääs 0247 – 505 14
lom@leksandsfagelklubb.se

Projekt Vitryggig hackspett

Staffan Müller 070 – 322 23 45
staffan.myller@telia.com

Projekt Pilgrimsfalk

Lasse Nilsson 070 – 329 13 57
lasse.nilsson@leksand.se

Projekt Lavskrika

Per Lindberg 070 – 733 48 55
per.lindberg@leksand.se

Örnprojektet

Per Lindberg 070 – 733 48 55
per.lindberg@leksand.se

Projekt Våtmarker

Staffan Müller 070 – 322 23 45
staffan.myller@telia.com
Gunnar Lind 0247 – 348 66
ymostaffan@hotmail.com

Projekt Storholk

Henry Pollack 0247 – 409 64
uvhenry@gmail.com

Projekt Gryssenstugan

Lars & Kerstin Laurell 0247 – 12 001
gryssen@leksandsfagelklubb.se

Hemsidan

Katarina Paunovic +3816422912687
cyberkat74@yahoo.com

Studiekontakt

Conny Land 070 – 216 55 55
conny.land@telia.com

Rapporter/Inventeringar

Petrus Tengnér 070 – 320 36 19
sekreterare@leksandsfagelklubb.se
Anders J. Dahlin 070 – 634 68 77
dahlin1975@mac.com

Ungdomsgruppen

Gittan Lokgård 070 – 275 03 15
gittan.lokgard@hotmail.com

Fotogruppen

Per-Inge Mill 070 – 330 30 32
per-inge.mill@mondo.se

Programkommitté

Sebastian, Petrus, Staffan och Conny

Redaktion

Martin Linzie 073 – 048 54 54

Våra övriga projekt och projektansvariga hittar du på klubbens hemsida
www.leksandsfagelklubb.se

